

Mübin Orhon'un ışıklı kağıtları

Türk soyut resminin usta isimlerinden biri olan Mübin Orhon'un 1970'lerin ilk yarısından sonra ürettiği kırmızı, magenta, yeşil gibi monokrom renklerin ağırlıkta olduğu, tamamı kağıt işleri bir araya geldi.

ÖZLEM ÜNSAL

ozlemunsalart@gmail.com

GALERİ NEV, yeni sanat sezonuna usta bir isimle başlıyor: Mübin Orhon. Sergide sanatçının 1970'lerin ilk yarısından sonra Paris'te hazırladığı kırmızı, magenta, yeşil gibi monokrom renklerin ağırlıklı olduğu, tamamı kağıt işlerine yer veriliyor. Sergideki resimleri, Mübin Orhon 1970'lerin ortalarında taşındığı 210 Boulevard Raspail adresindeki iki odalı ev-atölye olarak kullandığı mekanda üretti. Kaldığı daireden görünen bulvarın diğer tarafındaki evlerin geceleri ışık veren pencereleri, onun yalnızlığına eşlik ediyordu. Bu civarda oturan diğer Türk sanatçılar Mübin'in yalnızlığını azaltmalar da, sanatçı 1975 sonrasında dış dünyayla olan ilişkisini minimuma indirdi ve kendisini çalışmaya verdi. Onun bu yıllarda yapmış olduğu özellikle kare formulu kompozisyonlarına uzaktan bakıldığında pencereleri çağrışımları rastlantısal değildi.

PARASIZ ZAMANLARINDA...

Sergide görebileceğimiz kağıt işleri hakkında kızı Benedicte (Orhon) Schribaux, 1996'da Yapı Kredi Yayınları'ndan çıkan "Mübin" adlı kitapta "Son yıllarda fiziksel yorgunluğunun arttığı ve parasız zamanlarında daha ucuz malzemeleri tercih ettiği düşünüldüğünde, Mübin'in bütün eserleri içinde kağıt üzerine guajla gerçekleştirilmiş işlerin öne çıkması olağandır, ancak bu eserlerin aynı zamanda, sanatının evrimine dair ayırt edici olma özellikleri vardır. Mübin, askerlik için Türkiye'ye seyahat ettiği 1964-67 yıllarında zirvesine ulaşan büyük boy yağlı-

Mübin Orhon'un (solda) 1977 tarihli "İsimsiz" çalışması.

boya tuvalerden guajlara doğru gider. Başlarda kağıt üzerine gerçekleştirdiği çalışmalar bir hazırlık aşamasıdır, bunun kanıtları vardır, fakat derken bu çalışmalar sanatının özüne, en ince, en güzel haline dönüşür. Bu seyahatine herkes şaşırılmış ve karşı çıkmıştı ama 1970'lerden itibaren gelişen göz kamıştırıcı kağıt işleri, Mübin'in dünya sanat tarihine attığı imzası oldu" diyor.

1924'te İstanbul'da doğan, Ankara Siyasal Bilgiler Fakültesi'nde eğitimini tamamladıktan sonra Paris'e doktora yapmak üzere gittiğinde Jean Dewasne ve Edgard Pillet'in atölyelerinde soyut sanat üzerine çalışan sanatçı, 1965-67 yıllarında Türk vatandaşlığını kaybetmemek üzere askerlik yapmak için ülkesine döndü ve bu süreç onun bir süre resim yapmasına engel oldu.

27 Nisan 1981'de aramızdan ayrılan Mübin Orhon'un resimsel dilinde baktığımızda onun Batı sanatını tanıdığını ve iyi okumalar yaptığını görmek mümkün. Jack-

son Pollock, Sam Francis gibi ressamların 'akıtma tekniği'nin izleri, Marc Tobey, Jean-Paul Riopelle'nin yüzeyi birbirinin aynısı elemanlarla kaplayarak oluşturduğu kompozisyonlarını, Mark Rothko'nun yüzeydeki alanları değerlendirilme biçimi... Orhon'un tüm bunları sentezleyişini ve kendine has bir şekilde yorumlama biçimini onun işlerinde görürüz.

Orhon'un resimleri yıllarına göre üslupsal farklılıklar ve değişim gösterir. Necmi Sönmez bu dönemleri, Paris'te yaşadığı süreçte çalıştığı ilk resimler, 1950'lerde üretmeye başladığı ve 1956'lara kadar olan zaman diliminde yaptığı 'geometrik soyut' resimler, 1956-1962 tarihleri arasında yaptığı 'lekesel soyut' işler, 1962'den 1971'e kadar olan süreçte oluşturduğu 'şiirsel soyut' dönem eserleri ve 1971'den ölümüne kadar olan süreçte üretmiş olduğu 'monokrom' dönem olarak beş başlık altında toplar. Galerisi Nev'de gerçekleşecek sergide sanatçı-

Sanatçı, 1971 yılı itibariyle kağıt üzerine guaj tekniğiyle çalıştığı son dönem işlerinde 'iç ve dış bölge' sorununa eğilerek kendisine yeni bir yol arıyordu.

nın yaşamının son on yılını kapsayan, tekniğini en çok geliştirdiği 'monokrom' dönemine ait işleri görülebilecek. Sanatçı, sanatsal serüvenini son derece iyi bir biçimde tahlil ederek, 1971 yılı itibariyle kağıt üzerine guaj tekniğiyle çalıştığı bu dönem işlerinde 'iç ve dış bölge' sorununa eğilerek kendisine yeni bir yol arıyordu. Önceki dönem işlerinde görülen sert fırça darbeleri, tek bir tonun hüküm sürdüğü veya bazen birbirine yakın renklerin bir araya geldiğini sandığımız ama yakından bakınca birçok farklı rengin ustalıkla seçildiğini gördüğümüz kompozisyonlarında var olan 'ışık'ın hakimiyeti bu dönem resimlerinde de söz konusuydu. Ama bu sefer, Orhon yüzeyi farklı alanlara bölüyor, onları ayrı ayrı ele alıyor, yeniden birbirine bağlıyor, dengeliyor ve kompozisyonunu tamamliyordu.

BÜYÜK DEPRESYONLAR

Sanatçının 1970'lerde yapmış olduğu işlerine baktığımızda, resimlerin ortasından yayılan aydınlanma ve renklerin saydamlaştığı, yüzeyin kenarlarına gidildikçe tonların koyulaştığı, gölgelerin arttığı görülür. Resmin aydınlanma biçimi Orhon'un ışık olgusunu ciddiye aldığı bir göstergesi niteliğinde. 1970'ler Mübin Orhon'un hayatında ve üretim sürecinde büyük depresyonların, yalnızlığın ve dış dünya ile iletişimini en aza indirdiği süreçtir. Bu içine kapanma sürecinde sanatçının Mevlana ve öğretilerine ilgi duyması rastlantısal mıdır? Orhon'un bu süreçte yaptığı çalışmalarında karşımıza çıkan karanlık ama bir noktadan 'ışık kümeleri' nin belli belirsiz olduğu alanlar, sanatçının ruh durumunu ele veriyor. Karakterinden kaynaklanan özellikler sebebiyle 'yalnız'lığı seçen bir sanatçının Mevlana'ya, tasavvufa ilgi duyması, 1974'te Cumhuriyet gazetesinde yayımlanan demecinde belirttiği gibi şekilsel değil, var oluş olgusuyla ilgilidir. **MS**

Galeri Nev

*Bitiş tarihi: 24 Ekim 2012
(0212) 252 15 25*

Mübin Orhon tablolarının piyasası

Son on yıllık sürece baktığımızda hem Avrupa'da -özellikle Paris'te- yapılan müzayedelerde hem de Türkiye'de gerçekleşen yerel müzayedelerde Orhon'un eserlerini takip eden bir koleksiyoner kitlenin var olduğu biliniyor. 2001 yılında en yüksek rakama satılan eseri 2 bin dolar olan Orhon'un tablosu Sotheby's'in 2009'da Londra'da yaptığı ilk Türk çağdaş sanat müzayedesinde 193 bin pounda satılır. Orhon'un yapıtı müzayedenin en yüksek rakama satılan eseri olmasının yanı sıra ön görülen (60 bin - 80 bin pound) fiyatın da en çok üzerine çıkan eserdir. Bugüne kadar Sotheby's müzayedelerine çıkan Orhon imzalı tuval üzerine yağlıboya resimlerin fiyat aralığı, kurum tarafından ortalama olarak 30 bin ile 50 bin pound arası verilmiştir.

11 Mart 2010'da New York'da düzenlenen Christie's müzayedesinde ise sanatçıya ait iki eser satışa sunulur; her ikisi de tuval üzerine yağlı boya

olan ve aynı tarihli (1958) eserlerden biri 80.6 x 99.6 cm, diğeri ise 100.3 x 73.6 cm boyutlarındadır. Eserlerden biri 60 bin dolar, diğeri 52 bin 500 dolar'lık çekiç fiyatına satılır. 7 Nisan 2011'de Londra'da gerçekleşen Sotheby's müzayedesinde Orhon'un 1953-54 yıllarında yaptığı tuval üzerine yağlı boya resmi 55 bin pounda satılır. Mayıs 2011'de gerçekleşen müzayedeler, sanatçının Türkiye'deki modern ve çağdaş sanat piyasasında kırdığı rekorların tarihi olarak karşımıza çıkar. Bali Müzayede'nin satışında Orhon'un eseri 1.05 milyon TL'ye, Antik AŞ.'nin satışında ise 1.3 milyon TL'ye alıcı bulur.

Sanatçının en son müzayede satışı, Christie's'in Paris'te Temmuz 2012 müzayedesindeki eseridir; o da yukarıda saydıklarımız gibi "İsimsiz" adını taşıyan 1957 tarihli 114 x 147 cm boyutlarındaki, yeşil renkli, tuval üzerine yağlı boya resim 61 bin euro çekiç fiyatına alıcı bulur.